

Das is een der foto's, die ons het afgelopen jaar het diepst ontroerd hebben. Zij toont ons de tengere vierjarige David Lee Oliver, die aan boord van het stoomschip „General Maurice Rose” kinderverlamming kreeg. Terwijl de boot niet ver van de Engelse Zuidkust zich op Donderdag 30 September een weg vocht door zwepende stormvlagen en beukende golven constateerde de scheepsdokter beginnende verlamming van de ademhalingsspieren. Alleen een z.g. ijzeren long kon uitkomst brengen, maar hoe daaraan te komen? De dokter stelde zich telegrafisch met het ziekenhuis in Southampton in verbinding en de staf daar maakte in allerijl een draagbare ijzeren long klaar. Een heliport van de marine droeg 't apparaat naar de „General Maurice Rose”, maar kon door het noodweer niet op het dek dalen. Dus bond een lid der bemanning zich aan het apparaat vast en liet zich, langs een touw, op het schip zakken. Kleine David kreeg de ijzeren long omgegend en het eerste levensgevaar bleek geweken. Enkele uren later nam een sleepboot het zieke kereltje over om hem naar de wal te brengen. Aan boord van dit scheepje ging het bijna weer verkeerd, omdat de ijzeren long niet goed functioneerde. Terwijl een arts al zijn krachten aanwendde om Davids ademhaling op gang te houden zwogde de machinist om de ijzeren long te herstellen. Dit gelukte! Twee uur lang overspoelden hoge golven de sleepboot voordat deze in Southampton's haven kon meren. Op de kade vormden arbeiders een ketting teneinde David tegen wind en regen te beschermen. Zo hielpen vele tientallen mensen elkaar eendrachtig om het leven van een onbekend kind te redden. In een wereld, waar soms de mensen elkaar nauwelijks het licht in de ogen gunnen en méér elkaars vijanden dan naasten lijken, in een wereld die aan haar atomaire waanzin te gronde dreigt te gaan, in die wereld is de geschiedenis van de kleine David Lee Oliver een stralend baken van ware menselijkheid.

MENS

en Wereld

Kerstmis, héél concreet

Eeuwen geleden moeten op het noordelijk halfrond de mensen met hun gehele lichamelijke bestaan direct betrokken zijn geweest bij deze dagen van het jaar. Duisternis, kou, ziekte, gebrek waren dan de grote vijanden. Het ging om het leven. Het leven hing af van licht, van zon, van droogte. Niemand van ons kan benaderen met welke gevoelens onze verre voorouders aan het einde van het jaar de strijd tussen licht en donker hebben meegemaakt. Het was de onmiddellijke strijd om het bestaan. Vrijwel geheel afhankelijk van de natuur voelden zij elke verandering aan den lijve. Geen wonder, dat de oude overleveringen altijd weer verhalen van de angsten en de vreugden om de gevaren en de nieuwe kansen van het leven omstreeks de jaarwisseling.

De strijd om het bestaan moet later wel iets minder hevig zijn geworden, dat het mogelijk was het feest van de overwinning van het licht een nieuw accent te verlenen. Het werd een feest van vrede. Geestelijke verlangens kwamen erin tot uiting, niet minder wezenlijk dan het vroegere verlangen in leven te mogen blijven. Het licht was niet meer alleen de zon, die de huid verwarmde, die de vitamines schonk, die de duisternis verjoeg. Die concrete, voelbare, zichtbare zon werd tevens symbool. De mensen gingen meer van het leven verwachten dan alleen maar voortbestaan. Dat voortbestaan moest ook in vrede en welvaart, in gerechtigheid en eendracht worden gevoerd. Een stoutmoedig ideaal in die oude tijden. Maar onze voorouders zouden geen mensen geweest zijn als ze het niet gesteld hadden.

Tegelijkertijd echter was de afstand tot de toenmalige werkelijkheid zo groot, dat velen hun innerlijke oren niet durfden geloven. Wel klonk daar: Vrede op aarde, in de mensen een welbehagen. Maar aannemelijker was het te geloven, dat de ware vrede eerst na dit leven en buiten deze aarde zou komen. Zo raakten concrete nood en verlangde bevrijding uit die nood van elkaar verwijderd.

Niet bij allen. Er zijn er altijd geweest, die de boodschap van vrede verstaan hebben als bestemd voor het leven op aarde. Zij durfden er op dié wijze in geloven, ondanks de onmetelijke afstand tussen wer-

kelijkheid en ideaal. Want die werkelijkheid en dat ideaal ontmoetten elkaar in hun eigen hart. Daar botsten zij op elkaar. En naarmate de bezitter van dat hart zich minder in een hoekje opsloot en zich meer metterdaad in de wereld bewoog, botsten ideaal en werkelijkheid ook in de wereld op elkaar; en dat bleef niet zonder gunstige gevolgen voor de samenleving. Dankzij zulke mensen, vele eeuwen door, bleef het kerstfeest iets te maken hebben met het onmiddellijke aardse bestaan, met de mogelijkheid van voortbestaan allereerst, maar met de mogelijkheid van ontplooiing der menselijkheid vervolgens.

En nu, in onze tijd? Met kerstmis gaat het niet meer om het naakte bestaan, voor zover het van de zon afhangt. Maar voor zover het van de vrede afhangt? Dan gaat het meer dan ooit om het leven zelf, dus om de menselijkheid. Achter ons liggen de tijden, waarin het woord vrede verschaald was tot een dierbare klank, een bedaard geluid, een tam verlangen. Wat heeft onze tijd nog te maken met de periodes, waarin door oorlogen miljoenen stierven maar honderden miljoenen in leven bleven? Wij hebben te doen met kerstmis 1954, dat wil zeggen: kerstmis in een jaar, waarin het duidelijker werd dan ooit dat alle zeeën der aarde, alle rivieren der aarde en de lucht die wij inademen gedurende honderden jaren dodelijk gemaakt kunnen worden voor alle spoor van menselijk leven.

En in die situatie heeft kerstmis zijn vitale, zijn directe concrete betekenis opnieuw gekregen. Zoals eertijds licht en donker in hun strijd beslisten over leven en dood, zo is nu de vrede van concrete, onmiddellijke bestaansbetekenis. Hoeveel warmer, gezelliger, genoegelijker wij het in de laatste dagen van het jaar ook hebben dan onze primitieve, hollen en grotten bewonende voorouders — één ding hebben wij met hen gemeen: in deze laatste dagen van het jaar staan ook wij in de realiteit, dat het gaat om het bestaan des mensen op aarde. Kerstmis was nooit zo concreet, zo werkelijk, zo direct als thans. En als deze ervaring een durende, stuwende kracht wordt in ons leven, is zij een kans te meer op bevrijding.

B. C.

KRITISCH ALLERLEI

De voortdurende acties in de paalse Roomse kringen tegen het zo noodzakelijke praktische werk van „Humanitas” hebben zich de laatste tijd voornamelijk geconcentreerd op het weigeren van subsidies in de Zuidelijke gemeenten. Hoe men hierover in niet-katholieke kring denkt, blijkt o.m. uit het berichtje, dat wij uit „Vrijheid en Democratie” (27/11), het weekblad van de V.V.D., knipten. Hierin wordt het volgende commentaar gegeven op twee berichten:

„Het eerste bericht gaat over de Tilburgse gemeenteraad; daar zijn (zoals Het Vaderland mededeelt) „harde woorden gevallen, toen de K.V.P.-fractie zich niet bereid toonde medewerking te verlenen bij het subsidiëren van Humanitas, omdat de ideologieën dezer vereniging voor een Rooms-Katholiek onaanvaardbaar zijn”.

En het tweede is het verslag in het zelfde Vaderland van de gemeenteraadsvergadering van Den Haag, waar de rooms-katholieke mejuffrouw P. M. J. Broeders benoemd werd tot inspectrice bij het openbaar onderwijs.

„De heer Diepenhout (P.v.d.A.) meende, dat iedere Nederlander, ongeacht geloof of politieke overtuiging, recht heeft te solliciteren bij het openbaar onderwijs. In het algemeen gaat zijn keuze daarbij uit naar voorstanders van het openbaar onderwijs, maar in dit geval steekt no. 1 van de voordracht in kennis en ervaring boven de anderen uit. Hij zal met zijn fractiegenoten derhalve op mej. Broeders stemmen”.

Nu weet ik wel, dat het met de Tilburgse K.V.P.-broeders er formaliter anders voorstond dan met de Haagse Broeders en dat iemand mij haartijn kan uitleggen dat Humanitas gevaarlijker voor katholieken is dan een katholieke inspectrice voor het openbaar onderwijs. Maar de formaliteit en de haartijnheid der argumenten zijn soms minder overtuigend dan wat op 's harten bodem leit.”

Men is zich op een vergadering van de Duitse Partij in Berlijn weer eens dapper te buiten gegaan aan antisemitisch gebral. De Centrale Raad der Joden in Duitsland heeft verklaard, dat deze manifestaties geen uitzondering vormen. De Raad heeft zich beklaagd over een sterke toeneming van antisemitische propaganda. Onlangs heeft de „Reichsrüh”, een weekblad van de „Duitse Rijkspartij” op de Joodse afkomst van Mendès-France gezinspeeld heeft als verklaring voor de gang van zaken bij de besprekingen over de Saar! Toen wij dit lezen hebben wij gedacht aan de regels van Heine

„Es ist eine alte Geschichte
Doch bleibt sie immer neu.”

Laten wij hopen, dat in Duitsland de positieve tegenkrachten sterk genoeg zijn om aan dit antisemitisch ageren een eind te maken!

En der grootste uitdagingen aan onze Westerse wereld is wel het probleem der onderontwikkelde gebieden. De schrijvende nood van miljoenen is een realiteit waaraan men niet zonder meer voorbij kan gaan. In Zuid-Europa verkeren 100 miljoen mensen in een noodtoestand. Over de gehele wereld bedraagt dit aantal wel een anderhalf miljard. Niet minder dan 60 pct van de wereldbevolking lijdt aan ondervoeding, terwijl 51 pct lezen noch schrijven kan. Over dit probleem is uitvoerig gesproken op de conferentie „Het vergeten deel van Europa”, welke door de Nederlandse Jongerenraad der Europese Beweging op „Woudschoten” was georganiseerd. Volgens de „Nieuwe Rotterdamse Courant” (6/11) heeft het Kamerlid G. Ruygers o.m. het volgende naar voren gebracht:

Naast de tegenstelling Oost—West en het koloniale probleem is het vraagstuk van de achtergebleven gebieden het voornaamste probleem van deze tijd, aldus spr. De toestand in deze gebieden met een ouderwetse agrarische structuur, arm aan kapitaal en gekenmerkt door het grootgrondbezit is vrijwel stationair, waardoor het verschil met de rijke, dynamische landen steeds groter wordt. Nieuw is evenwel de aandacht voor het vraagstuk dat ontstegen is aan de sfeer der liefdadigheid; de Volkenbond keurde men nog geen taak op economisch gebied waardig, maar thans is dit veranderd (Wereldbank, F.A.O., Ecosoc). Het enorme verschil tussen de uitgaven voor defensie en het bedrag, wat men voor de achtergebleven gebieden over heeft, is echter zeer pijnlijk...”

In 1948 werd door de Verenigde Naties zonder tegenstemmers „De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens” aangenomen. In art. 3 en 4 van deze Verklaring lezen wij: „Een ieder heeft recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon”. „Niemand zal onderworpen worden aan foltering, noch aan een wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestrafing”. Nu de Nederlandse regering bekend heeft gemaakt op welke wijze de Indonesische staatspolitie Nederlanders tot zg. „bekentenissen” dwingt moeten wij tot de conclusie komen, dat niet alleen achter het IJzeren Gordijn de „Verklaring” als een vodge papier beschouwd wordt. Wij lezen dan ook met instem-

ming het commentaar van het „Haagsch Dagblad” (5/11)

„De, staatspolitie, die nu de arrestanten dingen wil laten bekennen, die ze niet hebben gedaan, en bedoelingen wil laten toegeven, die ze niet hebben gehad, opereert langs geheime paden en is te vergelijken met de politieke politie in totalitaire staten. Ziehier een feit, dat niet onvermeld mag blijven. Wij zijn vooralsnog niet bereid om aan te nemen, dat Indonesië op het communisme aankooert; maar het staat wel vast dat, wat thans gebeurt met de Nederlandse arrestanten, ontstellend veel gelijkenis vertoont met wat pleegt vooraf te gaan aan de grote politieke processen achter het ijzeren gordijn.”

In het Octobernr. van het Protestantse tijdschrift „Wending” schreef M. M. Thomas een belangwekkend artikel over „Godsdienstig streven in het moderne India”. Hieruit blijkt, dat zich in India een geestelijk en maatschappelijk proces voltrekt, dat het einde betekent van eeuwenoude, traditionele verhoudingen. De massa berust niet langer in haar lot, Thomas schrijft:

„Heel de structuur van familie en caste, buurtschap en dorp, en ook de opvattingen op zedelijk en godsdienstig terrein, welke de mens een gevoel van veiligheid gaven in zijn „berusting”, worden losgewrikt. Zo was het vroeger zijn karma, dat iemand tot een paria maakte, maar thans spreekt men van elementaire mensenrechten, en de paria kan tegenwoordig een Brahmaan voor het gerecht dagen, wanneer deze hem nog als zodanig behandelt. Vroeger beschouwde men armoede als een noodlot, maar tegenwoordig weten de mensen, dat deze hoe genaamd niet onvermijdelijk is...”

Het is niet gebruikelijk in ons blad commentaar te leveren op meningen en uitspraken, die het kerkelijk leven binnen de R.K. kerk be-

treffen. Ook hebben wij allerm minst behoefte deze en andere kerken op hun geloofsdogmata aan te vallen of zelfs maar te critiseren. Wel zullen wij onzerzijds een duidelijk antwoord dienen te laten horen wanneer van kerkelijke zijde praktische uitspraken gedaan worden, die het maatschappelijke leven in het algemeen en daarmee ook de onkerkelijken raken. Naar onze mening dienen kerk en staat of maatschappij volledig gescheiden te blijven. Van R.K. zijde wordt nog al eens een geheel ander geluid gehoord. Bijzonder tekenend in dit opzicht was het verslag van een rede van de Paus, dat wij in de „Volkskrant” (4-11) aantroffen:

„Heden ten dage zijn er stromingen die de macht der bisdommen, de Paus zelf niet uitgezonderd, willen inperken. Zij willen de Kerk verre houden van alle aangelegenheden die het werkelijke leven — zoals zij dat noemen — betreffen, omdat deze zaken buiten de competentie der Kerk zouden vallen. Tegen deze dwalingen moeten wij met alle kracht volhouden, dat de macht van de Kerk niet beperkt is tot het, zoals dat wordt uitgedrukt, zuiver godsdienstige. Haar bevoegdheid strekt zich uit tot de hele natuurwet.”

„Wanneer dus Paus of bisdommen beslissingen nemen en voorschriften geven, zich daarbij beroepend op de natuurwet, mogen de gelovigen zich niet beroepen op de stelregel: het gezag strekt zich slechts zover uit als de rede geldt. Zelfs als dus iemand niet overtuigd wordt door de argumenten van de Kerk, blijft de verplichting om te gehoorzamen.”

Deze laatste uitspraak krijgt wel bijzondere actualiteit in verband met de discussies om het mandement der bisschoppen!

HERFSTDAG

De tuinders werkten in de bruine hoven,
De wereld was verlaten van gerucht,
En het oneindig najaar spande erboven
De paalen sfeer van een gelaten lucht.

Zo was het hier, zo moest het elders wezen:
Herfst, land en mensen in een stil verband,
Waarboven, in berusting uitgerezen,
Een overal gelijke hemel spant.

Wat dan te doen, grijs landschap, grijze luchten,
Uit de oudste dromen van de ziel gemaakt,
Wat met dit hart te doen, welks diepste zuchten
Al haast niet meer naar deze dingen haakt?

J. C. BLOEM (geb. 1887)

IN GOED GEZELSCHAP (7)

Het zal velen onzer tijdgenoten onbekend zijn, dat er eens een humanistische Bijbel bestaan heeft. Ik heb die tijd nog beleefd en ik ben bij die Bijbel opgevoed. Die Bijbel was, evenals de Christelijke Bijbel, verdeeld in verschillende boeken. Het waren: „De werken van Charles Dickens”. Deze reeks van groene banden werden door de lezers met evenveel eerbied ter hand genomen en zij bevatten voor hen even volstrekt gezag als voor de godsdienstig-gelovigen het Oude en Nieuwe Testament of de Koran. Al was dit ge-

zag niet van metafysische, maar louter van ethische aard. Men zou de populariteit, die Charles Dickens omstreeks 1900 genoot, kunnen vergelijken met die van Vader Cats in vorige eeuwen. Toen lag in elk Hollands gezin bij de huisbijbel het boek, waarin de profeet van de praktische levenswijsheid uit de zeventiende eeuw zijn berijmde zedspreuken ten beste gaf. Zo stonden Dickens' werken vijftig of zestig jaar geleden op elk boekenplankje in de Hollandse huiskamers, al of niet naast de Bijbel.

(Cliché: „Haagsch Dagblad”)

CHARLES DICKENS

En, gelijk de voorvaders bij elke gelegenheid Vader Cats aanhaalden, zo kenden hun nazaten Dickens van buiten. Zijn verpersoonlijkte deugden en gebreken leefden zozeer voor de lezers, dat hun fantasie, geïnspireerd door de zijne, stad en straat bevolkte met „Dickens-figuren”, waarin men de niets vermoedende voorbijgangers herschiep.

Het was niet slechts de beschrijving van deze fantastische bevolking, door de auteur uit het decor van het oude Londen te voorschijn getoverd, maar vooral de zedelijke achtergrond, welke het wezen uitmaakte van de Dickens-lectuur. Zijn typen boeiden en hun scènes vermaakten of deden huiveren van afkeer, maar de geest, welke zich in deze geniale beschrijving openbaarde, schonk de troost, de opbeuring, de bemoediging en levensaanvaarding, die er de waarde aan gaf. Deze geest was de geest der humaniteit. Een ontembare belangstelling in en liefde voor de mens in al zijn sonderlinge schakeringen kenmerkte, deze auteur. En deze geest ging van de schrijver op de lezers over.

Dickens' humaniteit beperkte zich niet tot de individuen; met een voor zijn dagen ongekende onversaagdheid heeft hij de maatschappelijke instellingen geheeld, die de ontplooiing van het mens-zijn in de weg stonden. Talrijk zijn de sociale hervormingen, die onder de indruk van zijn geschriften tot stand zijn gebracht. Voor menig een, zijn de ogen voor de maatschappelijke misstanden eerst opengegaan door het lezen van Dickens' romans.

Allengs heette Dickens verouderd. Dit begon reeds, toen ten onzent de Tachtigers het terrein van de letteren veroverden. Men moest zich als jongmens verontschuldigen, en schaamde zich bijna, wanneer men nog — zoals dit genoemd werd, — „dweepte met Dickens”. Maar de mode, ook in de literatuur, is grillig. En voor de oude Dickens-vereerders is het een aangename verrassing geweest, toen hun vroegere humanistische Bijbel weer nieuwe erkenning kreeg doordat vooraanstaande leiders der jonge garde het oude boek weer uit de kast haalden en het in een nieuw kled aan het lezend publiek presenteerden.

Sindsdien zijn de tijden echter wel in zover veranderd, dat niet alles wat Dickens in de negentiende eeuw schreef nog voor actueel kan gelden. De twintigste eeuw heeft niet alleen uiterlijk een gedaante verkregen, waarin de gemoedelijke kleinburgerlijkheid van het Victoriaanse Londen niet meer past, maar ook de harde, meer zakelijke dan sentimentele geest van het heden staat min of meer vreemd tegenover die van het verleden. De grotere verscheidenheid van lectuur en de uitbreiding van het lezerspubliek hebben de centraliteit van een bepaalde „lievelingsschrijver” langer onmogelijk gemaakt en het sociale stramien onzer dagen leent zich moeilijk meer voor figuurtjes als de booswichten en argelozen, die de ouderwetse romantiek stoffeerden. Maar zogoed als de geestelijke wereld van Poesjkin en Toergenjewa ook na de val van het tsarisme is blijven bestaan en Victor Hugo het keizerrijk heeft overleefd, houdt ook Dickens niet op, nog iets tot de „moderne mens” te zeggen.

Zijn onsterfelijke stem spreekt elk jaar in de wintermaand weer even onweersstaanbaar tot ons in zijn meesterwerk de *Christmas Carol* („Een Kerstlied in proza”). Nog talrijk zijn de gezinnen, waarin tijdens de Kerstweek al of niet na het Bijbels verhaal de geschiedenis van Scrooge's bekering wordt voorgelezen. Wat vijftig jaar geleden met de gehele Dickens het geval is geweest, heeft zich met dit kleine boekje gehandhaafd. Het is bijna gewijde lectuur, waarvan elke scène, elk woord ieder jaar weer het hart treft. De kerstgeest, in even reële als fantastische gestalte de lezer betoverend, is de geest van de humaniteit, die wellicht nergens ter wereld in zo simpele begrijpelijkheid zulk een dringend beroep heeft gedaan op het beste wat er in mensen kan leven. Hier openbaart zich het wezenlijke van hetgeen onder het oppervlakkig geklank van preken, beschouwingen en leerstellingen meestal verborgen blijft.

In elk dezer tafereeltjes, die als een mozaïekwerk het levensverhaal van Scroo-

ge samenstellen, treden de hartelijkheid, het meedogen, de uitbundige levensliefde en het felle verzet tegen onmenselijk onrecht naar voren om te pleiten voor een nieuw, warmbloedig leven, dat de starheid en de kilte van de verzakelijkte mens moet vervangen. Scrooge's geschiedenis is een waarschuwing, maar in deze boetprediking klinken vergeving en verzoening door; het is nooit te laat om een beter bestaan te beginnen, en zeker op Kerstmis niet! „De loopbaan der mensen voorspelt gewis soms het een of andere einde, waartoe zij, zo men erin volhardt, onherroepelijk moet leiden. Doch zo er van deze baan wordt afgeweken, zal het einde ook anders zijn”.

Scrooge was een gierigaard, maar deze gierigheid openbaarde zich niet louter in materieel opzicht. Erger was, dat hij gierig omging met zijn gevoelens; krenterig was met zijn sympathie en karig in zijn verontwaardiging over het kwaad. „Geen hitte kon hem verwarmen noch winterweer hem koud maken.” „Zich een weg te banen door de levensweg met hem bewandelende menigte en alle menselijke sympathie op een afstand te houden, dat was een kolfje naar Scrooge's hand”. En nu komen de geesten en ze tonen hem, dat het anders kan en dat het anders geweest is, en de wijze waarop ze dit doen, is doeltreffend.

Weet U een manier om beter Kerstmis te vieren dan door voor de tiende, voor de twintigste maal een avond in 't jaar door te brengen met dit in zijn eenvoud zo grandioze verhaal van een inhumane mens, die zich bekeert tot de humaniteit?

H. G. CANNEGIETER

Internationaal Congres in 1957 te Londen

Het d.b. van de International Humanist and Ethical Union (IHEU) heeft besloten een bijeenkomst van de aangesloten Europese verenigingen in de zomer van 1955 te doen plaats hebben, vermoedelijk in België, voorts het tweede Internationale Congres in 1957 in Londen te houden.

ROGER BALDWIN over: Vooruitzichten voor de universele rechten van de mens (slot)

Om te voorkomen dat onze blik zo eng wordt, dat we ons laten ontmoedigen, moet opgemerkt worden, dat een groot deel van de arbeid van de V.N. wat de rechten van de mens betreft, in overeenstemming zijn met wat terecht beschreven wordt als het „Charter betreffende de Rechten van de Mens”. Hij omvat het toezicht op het beheer van zestien gebieden in Afrika en de Stille Zuidzee, de verslagen en debatten over zelfbestuur en zelfbeslissing van onderworpen volken, de Commissies betreffende de Rechten van de Mens, vrouwen en tijdelijke commissies die zich bemoeien met gedwongen arbeid, rechten van vakverenigingen, slavernij. De langdurige debatten en onderzoeken hebben meer onthullingen en aanklachten tot resultaat gehad dan enig handelend optreden.

Voor mij als voortdurend toeschouwer van en vaak deelnemer aan deze arbeid is het merkwaardig het vertrouwen en geloof in de resultaten waar te nemen dat deze groepen tonen, ofschoon ze zich er van bewust zijn dat hogere politieke lichamen, bij de tegenwoordige graad der internationale spanningen, waarschijnlijk elk handelen zullen uitstellen of er zich tegen zullen verzetten, geloven zij kennelijk, dat de tijd ze zal doen overwinnen. Ik ben zelf ook vastbesloten mij voor te bereiden op een toekomst waar het recht het geweld zal vervangen. Hoe nutteloos ook vele zittingen van de V.N. zijn, die geheel in beslag worden genomen door de politiek der grote machten, het heeft mij er niet van kunnen weerhouden de eraan ten grondslag liggende drang naar universele vrijheden te zien. Deze drang vertolkt het streven der koloniale volkeren, wier eis tot onafhankelijkheid gepaard gaat met de politieke vrijheden, die noodzakelijk zijn voor hun strijd. Hij weerspiegelt de steeds groter wordende vastberadenheid der vrouwen om politieke gelijkwaardigheid te verkrijgen. Hij vindt kracht in de vakverenigingen en in het krachtig opkomen van de boeren tegen het grootgrondbezit.

De politici van de Westerse mogendheden stellen het niet erg op prijs dat de revolutie van de gewone man zo wijdvertakt is geworden en zo volhardend is dat het onmogelijk blijkt om de verwezenlijking ervan lang uit te stellen. Maar

iedereen die de diepere stromingen in de vergaderingen der V.N. kan aanvoelen moet beseffen, dat de voornaamste spanningen in de wereld niet tot uitdrukking komen in de strijd Oost-West, Communist-anti-communist, maar in de grotendeels niet-politieke machten, die vastbesloten zijn de rechten, de vrijheden en de rechtvaardigheid te verkrijgen, die in charters en schoonklinkende verklaringen vervat zijn.

De grote machten, die volkomen in beslag worden genomen door de strategie van de koude oorlog, verzetten zich. De V.S. handelen in het belang van hun militaire bondgenoten tegen de koloniale volkeren, en in het politieke belang van verzoenend isolationisme handelen de leden van het Congres tegen een doeltreffende bescherming der rechten door de V.N. Groot-Brittannië, dat nog een aanzienlijk wereldrijk is, wijst internationale interventie af. Frankrijk gaat, om dezelfde reden maar minder listig, verder. De U.S.S.R. gebruikmakend van deze revolutionaire worstelingen, gebruikt de V.N. slechts om haar eigen systeem van zaligmaking te verdedigen, en verzet zich krachtig tegen elke internationale rechtspraak. Nationalistisch China, de andere „grote macht”, vertegenwoordigd in alle permanente lichamen van de V.N., ondersteunt over het algemeen het standpunt van de V.S.

Het is een van die paradoxen in de geschiedenis, dat men de grootste verdedigers van de rechten van de mens kan vinden onder die staten, die het schuchterst zijn om ze in toepassing te brengen — de kleine landen welke staan buiten de worsteling der grote machten, het Arabisch-Aziatische blok en de enkele overblijvende Latijns-Amerikaanse vrije democratieën. Naast de niet van de regeringen uitgaande druk van de meer invloedrijke organisaties, vormen ze een groeiend verzet tegen de compromissen, de aarzelingen en de reactie der machtspolitiek.

Het zou geen volledig beeld zijn van de strijd om politieke, burgerlijke en economische vrijheden, als we aan de hiermee parallel lopende strijd om te ontkomen aan armoede, honger, feodaal grootgrondbezit en beperking van de handarbeid — zoals voorgesteld in het technisch hulpprogramma en de Hulp „Punt

4” van de V.S. — stilzwijgend zouden voorbijgaan. Zonder dat een poging wordt gedaan om de levensstandaarden te verhogen, lijkt de poging om de vrijheden van een hongerig volk te bevorderen grauwe theorie. Het zijn dezelfde machten, die in de bres staan voor de rechten van de mens als aandringen op zodanige hulp, die hun een basis geeft voor economische zekerheid. Terwijl de staatslieden van de grote machten met de lippen deze over de gehele wereld bestaande eis erkennen, wordt de werkelijke hulp gebonden of door de strategie van de koude oorlog, of door tweezijdige overeenkomsten, die aan de V.N. voorbijgaan en haar verzwakken, en in zo’n enorme mate dat noch in de grote noden van deze tijd kan worden voorzien, noch aan de communistische propaganda een halt kan worden toegevoegd.

Als de V.N. nú zwakker zijn, moet hun falen om de hooggespannen hoop te verwirkelijken, grotendeels worden toegeschreven aan de politiek der grote machten buiten de V.N. De V.N. worden genegeerd bij de voornaamste politieke zetten door beide zijden. Ze worden door hen alleen gebruikt als de kans op succes groot is, of als men een spreekbuis nodig heeft voor aanvallen of klachten. Maar de „kleine luiden” die veel te winnen hebben en niets te verliezen, houden vol in hun strijd om een werkelijk internationalisme. Zij zijn het die de ruggegraat vormen van de vele bureaux der V.N., zweegend aan de problemen van de rechten van de mens.

De vooruitzichten voor een zich uitbreidend programma schijnen te liggen in de mate waarin de kleinere naties het hoofd bieden aan de grotere; in het besluit van de koloniale volken hun gevallen te doen horen en behandelen; in de invloed op de regeringen van de populaire democratische en niet-communistische machten; en bovenal in de atmosfeer, die nu, na de wapenstilstand in Korea, ernstiger aandacht toestaat voor de fundamentele levensbehoeften, vrijheid en een systeem van internationaal recht.

Dat de weg van nationale souvereiniteit naar een werkelijk internationalisme lang en moeilijk is, is duidelijk. Maar hij kan alleen bewandeld worden binnen het raam van de tegenwoordige of herziene V.N., niet door voorbarige plannen voor wereldfederalisme, noch door overheersing van Oost of West. En hij wordt met succes bewandeld, niet door hen die heil zoeken in de dictatuur, maar door diegenen over de gehele wereld, wier begrippen van persoonlijke en sociale vrijheden tegemoetkomen aan de onmiddellijke levensbehoeften.

¹⁾ Dit artikel is overgenomen uit het Amerikaanse Humanistische tijdschrift „The Humanist”, afl. Mei-juni 1954.

Til Brugman: NOG VELE JAREN

Ongetwijfeld heeft ieder van ons al talloze keren de wens „Nog vele jaren” bij verjaardagen, nieuwjaar of jubilea uitgesproken, herhaaldelijk ook zelf voor zulke welgemeende woorden anderen bedankt. Wanneer we evenwel eens nagaan wat de toewensing van een lang leven uithaalt, dan komen we tot een ietwat verbijsterende ontdekking: mensen willen niet oud worden. Gaat de goede wens in vervulling, dan lijkt het er haast op, alsof het een verwensing is geweest. De mensen willen niet oud worden.

Wanneer dit nu hierin bestond, dat ze met al hun krachten zouden trachten lenig van geest en lichaam te blijven, belang te blijven stellen in het leven, zich te verheugen over iedere dag, hun geschonken, zou er niets op tegen zijn, dat ze „niet oud willen worden”. Maar hun weerstand tegen het oud worden brengt hen op geheel andere paden: ze proberen geforceerd jong te doen, ze kankeren tegen deze faze van het leven en zijn allesbehalve dankbaar voor elke extra dag. Met één woord: onbewust hebben ze de felicitaties met de boven aangehaalde wens gehaat. En hun gedrag degradeert de vreugde en de rijpheid van de oude dag.

Er is bij de uitgeverij Ploegsma te Amsterdam een boek verschenen, samengesteld door Cor Bruijn en getiteld „Wegen door de Avond”, dat ons een beeld geeft van de oudgeworden mens in vele gestalten, gezien door schrijvers, dichters en denkers. Het is een prachtige uitgave geworden, uitstekend geïllustreerd. Cor Bruijn heeft het werk voortreffelijk gedaan. Hij heeft de inhoud verdeeld onder de hoofdtitels: kracht, voorgeslacht, herinnering, vreugden, leed, ongehuwd (waaronder het zuiver afgestemde 'Het Pensioen' van Lode Baekelmans), zonderlingen, sprookje en legende, eenzaamheid, wijsheid, goedheid, memento mori, vrede, standhouden. En dan nog het nawoord en de bronvermeldingen.

Ik heb me er eens in verdiept hoe zo'n samenstelling zou zijn aan te pakken en ik moet zeggen, dat ik er nogal radeloos voor zou staan, indien ik een dergelijke taak op me zou hebben genomen. Cor Bruijn heeft het er buitengewoon goed afgebracht. Alle facetten van het ouder worden, van het oud geworden zijn, zijn in het boek vertegenwoordigd. Het thema geeft zeer licht aanleiding tot een, een beetje naar het sentimentele neigende verwerking, wat hij — gelukkig — strikt heeft vermeden. Het bekende schilderij van Jozef Israëls „Als men oud wordt” dat onder de illustraties

is opgenomen, is ongeveer het enige dat er toe overhelde, maar de begeleidende tekst trekt dit sentiment toch wel weer recht. Gedichten van Henriëtte Roland Holst, Bloem, Nijhoff, Victor van Vriesland, Gezelle, Jacqueline van der Waals, wisselen af met proza van Walt Whitman, Adalbert Stifter, Louis Couperus, Theun de Vries, Duhamel, Guy de Maupassant, Gide. Ik noem slechts enkelen van de velen die hun gevoelens en gedachten aan de

oude mens hebben gewijd.

Het is ten slotte een groot boek van een 350 bladzijden geworden, dat de oude mens in zijn juiste kader plaatst en hem zal verwarmen, de ouder wordende mens inzicht in de waarde van een hoge leeftijd zal geven en de nog jonge mens het besef zal bijbrengen, dat hij met een blij hart de wens kan aanvaarden: „Nog vele, vele jaren, hoor!”

Ik ben van oordeel, dat het een goede daad was een boek in deze geest uit te geven en dat dit werk er toe zal bijdragen de verloochenende houding te laten varen die nog zo vaak tegenover dit levensthema wordt ingenomen. Er blijft anders maar één remedie over voor wie niet oud wil worden. En dat is, onder ons gefluisterd, bijtijds doodgaan...

„Vrijheid van drukpers en de prijsvraag”

Onder de kop „De vrijheid van drukpers en de prijsvraag” lezen wij in het November-nummer „Van Mens tot Mens” — het orgaan van „Humanitas” — het volgende artikelje:

„Er was eens een damesweekblad, dat door een wonderlijk en niet te verklaren toeval nog niet in handen was van een katholieke uitgever. In dat „buitenbeentje” verscheen op een goede — of misschien moeten we wel zeggen een kwade — dag een prijsvraagadvertentie van Humanitas. Vanzelfsprekend had Humanitas ook getracht deze advertentie in andere damesbladen te plaatsen zoals de „Margriet” en de „Libelle”, doch de uitgevers van beide bladen lieten ons in een met vage redenen omklede mededeling weten, dat zij op onze klandizie geen prijs stelden. Hetgeen ons van deze zich neutraal noemende bladen wel enigszins verbaasde. Enfin, onze advertentie verscheen, wat de damesbladen betreft alleen in het reeds genoemde „buitenbeentje”, de briefkaarten van „buitenbeentje-lezers” stroomden bij duizenden binnen en daarmee was de kous af. Tenminste, dat dachten we: Want toen kwam er na een jaar weer een prijsvraag, en weer stelden we ons in verbinding met de uitgever van „buitenbeentje” om onze advertentie op die en die datum te plaatsen.

Eerst hoorden we een tijdje niets, doch toen kwam er een interessante brief van deze uitgever, waarin hij ons schreef, dat hij: „om redenen van abonnementen-exploitatie zich tot zijn leedwezen genoodzaakt zag onze advertentie te weigeren. „O,” zeiden wij en gingen ons in een hoekje zitten verwonderen. Totdat... tot dat we van een vriend, die niet zo heel weinig van het advertentiewezen afweet een verhaal te horen kregen, dat in het kort hierop neerkwam: Nadat jullie advertentie in dat bewuste blad was verschenen, is er in onze zuidelijke provincies zo tegen dit blad geageerd — onze vriend beweerde, zelfs van de kansels af — dat enkele duizenden lezers hun abonnement opzegden. „O,” zeiden we toen weer en we zijn uit ons hoekje opgestaan, want onze verwondering was nu grotendeels verdwenen. Dus niet alleen met de hamerslagen van de

subsidieweigering, ook met deze speldeprikjes wil men ons de kans ontnemen in het zuiden ons werk te doen. Tja, nu is het wel jammer, maar ook deze vlieger gaat niet op. Inmiddels hebben nl. onze Limburgse en Brabantse afdelingen duizenden deelnemerskaarten voor de prijsvraag in hun bezit en onze vrienden daar zullen er wel voor zorgen, dat ook uit dit deel van het land de zo nodige bijdragen door middel van de prijsvraag zullen binnenstromen. Mogen we dus even glimlachen?

Oh, niet uit leedvermaak, verre van dat, slechts omdat ons nu weer eens een ongezochte gelegenheid wordt geschonken om de „rechtvaardigheid” een dienst te bewijzen. Want, zo vraag ik u, zouden we onze zuidelijke landgenoten mogen onthouden, wat aan de noorderlingen zo grif wordt toegestaan, nl. het steunen van instellingen van andersdenkenden via loterijen, prijsvragen en... de belastingen? Neen, dit kunnen en dit mogen we niet en de organisatie van de prijsvraag is ook zo dat dit niet hoeft. Gelukkig maar!

TIJME”.

Lezingen, die de VARA op Zondag uitzendt

26 Dec.: C. H. Schonk over „Moeten Humanisten wel Kerstfeest vieren?”

2 Jan.: dr J. P. van Praag over „Nieuwjaarsbrief van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond”;

9 Jan. Staat nog niet vast.

16 Jan.: dr J. C. Brandt Corstius: onderwerp onbekend;

23 Jan.: prof. dr J. J. Fahrenfort over „Onze verhouding tot natuurvölker”;

30 Jan.: dr H. Musaph over „Over wondergenezing”.

P. Krug: PLUTARCHUS, een geestelijk raadsman uit Chaeronea (1)

Een bekend classicus heeft het Hellenisme eens gekarakteriseerd als „the Silver Age of the Greek World” (de zilveren eeuw van de Griekse wereld). Inderdaad, de „gouden eeuw”, het hoogtepunt van Griekenlands culturele bloei, de dagen van Perikles, zij waren voorbij. Een herfsttij had aangevangen, die toch niet uitsluitend een nabloe van oude tradities of zelfs een vervalperiode is geweest. Het Hellenisme, de cultuurperiode na Alexander de Grote, vertoonde een eigen karakter. Alexander had de Griekse stadsstaten doen opgaan in het grote geheel van zijn enorm rijk, dat zich uitstrekte tot de Indus.

De confrontatie met nieuwe verhoudingen, met anders geaarde volken, met vreemde culturen, deed oude zekerheden wankelen. Er zijn hier ongetwijfeld parallellen aan te wijzen met onze tijd, hoe groot de verschillen verder ook mogen zijn. De individu was losgeraakt uit de oude, vertrouwde verbanden van stad en stadstraditie. De stad, de Griekse „polis” als zelfstandige, onafhankelijke eenheid was immers als het ware opgelost in een betrekkelijk labiel staatsverband, dat verschillende volken en rassen in zich verenigde.

Niet langer kon men één godsdienst, één ethiek als de „enig ware” beschouwen. Allerlei verschillende godsdiensten en filosofieën werden door de heersers immers als principieel gelijkwaardig beschouwd en behandeld. Meer dan ooit was de individu op eigen denken aangewezen. Het Hellenisme was even individualistisch als cosmopolitisch (de wereld omspannend).

Leven, werk, invloed.

In deze wereld treedt een man op de voorgrond, een wijsgeer en paedagoog, die door wijlen professor J. J. Hartman getypeerd is als „de avondzon des heidendoms”. Plutarchus was in het jaar 47 in Chaeronea in Griekenland geboren. Als student verbleef hij in Athene en maakte verder reizen naar Alexandrië en Rome. Lange tijd, vermoedelijk tot aan zijn dood (ongeveer het jaar 125) was Plutarchus priester van de bekende Apollotempel te Delphi. Hij bekleedde geen hoge functies en heeft toch door zijn geschriften grote invloed uitgeoefend op zijn tijdgenoten. En niet alleen op zijn tijdgenoten! De Renaissance-humanisten hadden veel waardering voor Plutarchus en het was niemand minder dan Erasmus, die een Latijnse ver-

taling gaf van het geschrift „Hoe men een vleiër van een vriend kan onderscheiden”.

Tallose bewonderaars in verschillende tijden heeft Plutarchus gehad. Bij hen vinden wij namen als Cervantes, Shakespeare, Montaigne, Francis Bacon, Rousseau, Racine, Montesquieu, Herder, Schiller, Goethe, Beethoven en Emerson. Ook in de kringen van het modern humanisme verdient Plutarchus zeker aandacht!

Het bekendst zijn wel zijn „Vergelijkende levensbeschrijvingen”, waarin hij telkens een biografie van een Romein naast die van een Griek stelt. Wat beoogde Plutarchus met deze portretten? Zelf zegt hij: „Vaak maakt een daad, verricht binnen kort bestek, een woord en scherts iemands karakter duidelijker dan veldslagen, waarin ontelbare doden zijn gevallen, of de strategische opstelling van de grootste legers en de belegering van steden... Zó moet het ook ons vergund worden, het beschrijven van grote daden en veldslagen aan anderen over te laten en ons meer te verdiepen in de kenmerken van de geest, om daardoor van ieders leven een gelijkend beeld te geven”.

Plutarchus is hierin meer biograaf dan historicus. Hij streefde niet naar beschrijving van het historisch gebeuren „wie es eigentlich gewesen” (om met de historicus Ranke te spreken). Zijn biografieën hadden een paedagogisch doel, zij moesten dienen als „een middel om het levensgedrag te verbeteren”. Toch kan men niet zeggen, dat Plutarchus het met de historische waarheid niet al te nauw nam. Hij critiseerde juist scherp die geschiedschrijvers, die al te veel ruimte aan hun fantasie lieten. Met veel smaak vertelt hij de geschiedenis van de historicus Onesicritus, die een verhaal over het huwelijk van Alexander de Grote en een Amazone¹⁾ als historie beschreven had.

Toen hij uit zijn vierde boek de romantische ontmoeting van Alexander en de Amazone voorlas aan Alexanders trouwe strijdmakker Lysimachus vroeg deze doodbedaar: „Waar was ik toen?”

De meeste van Plutarchus’ biografieën zijn een opwekking tot navolging van de beschreven personen. Enkele beschrijvingen stellen echter juist de slechte hoedanigheden van de geportretteerde op de voorgrond (Demetrius — Antonius en Alcibia-

¹⁾ De Amazones waren een legendarisch krijgsvolk van vrouwen, die geregeerd werden door een koningin. Zij vochten meest te paard.

des — Coriolanus), dit om de ware deugd der overigen nog scherper naar voren te doen komen, een paedagogiek in zwart en wit, die zuiver historisch gezien niet altijd geheel verantwoord lijkt. Naast deze „Vergelijkende levensbeschrijvingen” gaf Plutarchus nog filosofisch-literaire verhandelingen uit, bekend onder de Latijnse benaming *Moralia*.

Mens en wijsgeer

Plutarchus heeft niets, totaal niets van het beeld, dat velen zich — meest ten onrechte — maken van de wijsgeer. Hij is geen studeerkamerfilosoof, ondanks zijn verbazingwekkende kennis van de meest uiteenlopende zaken. Plutarchus heeft een praktische levenskijk, hij houdt van gezelligheid en schuwt de feestvreugde niet. Hij is evenmin een boetprediker als een profeet, maar wel een groot mensenkenner. Voor hem is het leven, de beste leerschool. Hij zegt: „Want niet alleen is waar wat Phocylides zegt: — veel moet gij worden bedrogen, wanneer gij een man wenst te worden — maar veel moet men ook worden uitgelachen, en vaak een mal figuur maken, veel spot en grappen verduren, wil men met alle macht het onverstand van zich weren en het ten onder brengen.”

Plutarchus was een gelukkig huisvader. Ontroerend is de brief, dië Plutarchus schreef aan zijn vrouw, nadat hij vernomen had, dat hun dochtertje gestorven was. Hij troost haar en tracht kracht te putten uit de gelukkige herinneringen. Misschien mogen zijn argumenten niet direct overtuigend zijn voor iemand, die een groot verlies leed, toch wordt men getroffen door de liefde, die uit deze brief spreekt. In de brief openbaart zich de kracht, het vermogen het leven volledig te aanvaarden, óók de donkere zijden. Hij herinnert zijn vrouw aan de vreugde, die het meisje hun gaf en zegt dan: „Waarom, lieveling, zal nu dit, wat ons tijdens het leven van onze dochter zo verheugde, nu bij het gedenken niets dan kommer en droefenis brengen?... Wij mogen nooit een klein goed als groot kwaad beschouwen of het geluk voor datgene, dat het ons gaf, ondankbaar zijn, omdat het menige hoop niet vervulde.”

Aan het toeval, aan een geluk, dat ons zonder inspanning thuisbezorgd wordt, gelooft Plutarchus niet. Niets is zonder inspanning te bereiken, wij moeten met onze talenten woekeren, „Niemand be-

vochtig klei met water en laat het liggen, opdat het toeval vanzelf er stenen uit maakt; niemand koopt wol en leer, gaat zitten en roept het geluk aan om er kleding en schoenen uit te maken. En heeft iemand veel goud en zilver en vele slaven vergaard, een prachtig paleis en het kostbaarste huisraad om zich verzameld, kan hij dan geloven, dat hem dit een duren geluk, een leven zonder verdriet en verandering waarborgt, wanneer het hem daarbij aan ordenend verstand ontbreekt?"

Plutarchus citeert graag en veel de geestelijke leidlieden, de filosofen van het oude Griekenland, maar toch wijst hij op de noodzaak van eigen onderzoek en oordeel. Een naprater vergelijkt hij met hem, die zich warmt aan het vuur van een buurman: „Hij verbeeldt zich, dat hij geen eigen licht of eigen wijsheid behoeft te ontsteken, maar daar kan zitten, zich verlustigend in wat hij hoort en zich daaraan te goed doende: hij krijgt een schijntje van wijsheid, een glansje en een bloesje, maar de inwendige kilheid en duisternis van zijn ziel geneest hij niet en drijft die niet door ware wijsheid uit. Als ik dus nog één les in 't horen zou mogen geven, dan zou het deze zijn: laten wij ook het hier gezegde in gedachte houden en ons en in 't leren van anderen en in 't zelf denken oefenen."

(Wordt vervolgd)

Sanatorium- en ziekenhuisbezoek

U weet dat U, wanneer U in een ziekenhuis of sanatorium ligt, op Uw verzoek bezoek kunt krijgen van de zijde van het Humanistisch Verbond. In verscheidene gemeenschappen zijn plaatselijke commissies „Practisch humanisme" die zich reeds met dit werk bezig houden en in andere gemeenschappen wordt dit werk voorbereid.

Weet U echter ook dat dit eveneens geldt wanneer U opgenomen bent in een ziekenhuis of sanatorium buiten de plaats uwer inwoning?

Geeft U in dit geval Uw wens om bezoek te ontvangen te kennen aan de secretaresse van de Centrale Commissie „Practisch Humanisme", mevr. M. van Gorkom-Lechner, Mauritsstraat 64, Utrecht, tel. K 30-22870.

Mocht U te zijner tijd dit adres kwijt zijn, dan stuurt U uw verzoek maar naar een Verbondsadres, dat U wel bekend is. Het Centraal Bureau in Utrecht b.v. of het secretariaat van uw gemeenschap. Daar wordt dan wel gezorgd dat het ter bestemde plaatse komt.

M. VAN GORKOM-LECHNER
secretaresse CoPraHu.

IK denk er ZO over

WHAT IS IN A NAME?

In dit blad van 30 October maakte ik bezwaar tegen een humanistische inzegening van een huwelijk; doch bepaaldelijk niet tegen „de gedachte, dat op een of andere wijze over een huwelijk door een humanist iets in een passende sfeer te zeggen zou zijn". Integendeel, ruim de heilt van mijn artikel gebruikte ik om te argumenteren, dat het humanisme het niet zonder dergelijke dingen kan stellen. Hierover bestaat dus geen verschil van mening.

Blijkens de reactie van de heer Schut nu, is er van zoiets als een inzegening of bekrachtiging van het huwelijk geen sprake geweest. In dit opzicht was mijn artikel dus een slag in de lucht, een ietwat dwaze manoeuvre. Maar wie kan het mij kwalijk nemen, dat ik „humanistische inzegening" lees wanneer er „humanistische inzegening" geschreven staat? En wanneer ik als humanist het woord te letterlijk heb genomen, hoe zal het dan de christen vergaan, of de ongelovige die twijfelt of hij tot het H.V. zal toetreden?

Men blijkt algemeen van oordeel, dat het woord „inzegening" onjuist gekozen is. Ook hierover beslaat dus geen verschil van mening. Maar waarom werd het dan gekozen? De psychologie leert dat zoiets een reden moet hebben... Is het zo vreemd dat het mijn argwaan heeft gewekt, dat men aan dit zozeer met betekenis geladen woord de voorkeur gaf boven b.v. „samenkomst"? Als het niet de gedachte aan een pseudo-godsdienstige plechtigheid was, wat heeft dan tot de keuze van deze naam bewogen? De vraag klemte te meer, als ik lees, dat de heer Schut in zijn repliek, om het woord „inzegening" te vermijden, het woord „inwijden" gebruikt. Waarom toch deze woorden, als de heer Schut werkelijk iets anders bedoelt? Niet voordat ik het antwoord op deze vraag zal weten zal ik ervan overtuigd zijn dat mijn opponenten en ik het inderdaad zo volmaakt eens zijn als thans het geval schijnt.

Waarschijnlijk is er dus niets „verkeerd geweest in Amersfoort". Maar ik houd staande dat het, gegeven de positie van het H.V., een levensbelang is, in ons denken en in onze taal (die van dat denken niet los staat) onszelf te blijven. Voor het overige zou ik de woorden van de heer Prins gaarne tot de mijne maken, met de aantekening dat ik er ook niet bij ben geweest, en dus niet te velde trok tegen de door de heer Schut gesproken woorden.

Wat tenslotte mijn „volkomen misvatting van de geschiedenis" betreft: de heidense elementen in christelijke gebruiken waren mij niet geheel onbekend. Me dunkt evenwel, dat deze elementen niet werden geassimileerd omdat de christenen ze zo waardevol achtten, maar integendeel omdat dit de enige manier was om zich ertegen te beschermen. Men stelde geen „christelijk midwinterfeest" in maar men schiep kerstmis — en deed daarbij enige concessies aan het heidentom, om kerstmis aanvaardbaar te maken en tevens het midwinterfeest zijn kracht te ontnemen. De argumenten van de heer Schut bewijzen dus geenszins, dat het opkomende christendom de heidense gebruiken niet zou hebben bestreden.

Daar echter ook de heer Schut niet van mening is, dat wij de christelijke gebruiken maar moeten overnemen, geloof ik, niet verder op deze interessante kwestie in te hoeven gaan.

P. J. STOLK

(Discussie gesloten. Het komt de redactie gewenst voor, na deze gedachtenwisseling over

de woorden „humanistische huwelijksinzegening" duidelijk uit te spreken, dat er vrijwel niemand in het Verbond zal zijn die deze terminologie voor zijn (haar) rekening zou willen nemen.)

Amerikaanse visie

Naar aanleiding van het artikel „Amerikaanse visie" (M. en W. van 13 Nov.) zou ik graag enkele opmerkingen maken. Deze visie is mij uit het hart gegrepen. Ik wist niet dat ik zo Amerikaans dacht. Is het niet méér dan „merkwaardig" dat juist zij spreken van het humanisme als van „wereld's nieuwe grote geloof"? Zij bewijzen daarmee ons alweer vooruit te zijn, gezien de reactie van de redactie. Maar gelukkig denken al vele Europeanen zo als zij.

Waarom moet de term „geloof" verwarring wekken? Wat zijn dan de „wezenstrekken" van het geloof? Mijn ervaring is, dat als men het oude geloof in god volledig verloren heeft, men ineens de algemene en blijvende menselijke waarden in het geloof ontdekt. Geloven toch wil zeggen: vertrouwen, aanvaarden, liefhebben, zeker zijn, één zijn (onder elkander). En dit kunnen wij zowel richten op goden en hemelen als op de mens, de aarde, het leven. En dit wil de humanist. Hij gelooft in zichzelf, in de mens en het leven. Daarom onderstreep ik graag deze „Amerikaanse visie".

Dit humanistische geloof in het leven houdt inderdaad een belofte in voor de wereld! We vinden dit vooral bij onze grote Schweizer in zijn „cultuurscheppende levensaanvaarding" en zijn „eerbied voor het leven". Het is géén Amerikaanse visie. Het is een visie waarheen ook onze grote existentialisten ons voeren. Het gaat om het mensenleven. Zonder geloof in zijn leven kan de mens niet leven. Dit geloof moet de wereld behouden als het godsdienstig geloof voorgoed verleden is. Want we kunnen in onze levensstrijd niet zonder levensmoed. Moed die wortelt in zelfvertrouwen en levensaanvaarding: levenszekerheid en levenseenheid, liefde en eerbied voor het leven. Dit alles omvat maar één woord, één zin: geloof, in ons leven.

H. KERTING

MENS EN WERELD

Verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr H. Bonger. Redactie-secretaresse: J. van Straten. Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie: Bleyenburgerstraat 1, Utrecht. Telefoon: 10163. Postgiro: 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentie-tarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1.— p. regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3.— p. jaar, voor niet-leden f 5.—. Buitenland f 6.—. Losse nummers: f 0.20.

ZUID-AFRIKA, LAND VAN GOEDE HOOP

Prof. dr. P. Sertons boek „Zuid-Afrika, Land van Goede Hoop“ (uitgave: Terra-reeks, J. A. Boom & Zn., Meppel) steekt ver uit boven een aantal werken, die over Zuid-Afrika geschreven zijn. Ons interesseert hier alleen de onderlinge verhouding der bevolkingsgroepen, waardoor de Z.A.-Unie op het ogenblik in het middelpunt der belangstelling staat. En in dit opzicht is het een moedig boek, omdat het een gematigde en bezonnen kritiek van binnenuit op de rassenspolitiek der nationalistische regering inhoudt en daarmee zonder enige twijfel op de meerderheid der blanke bevolking, die of het „ideaal van raszuiverheid“ wil handhaven, of bezeten is van angst voor een overheersing door de overgrote meerderheid der totale bevolking: de (zwarte) Afrikaners.

Deze niet-blanke meerderheid is een feit in Zuid-Afrika, welks bevolking voor ongeveer één vijfde deel blank is, en een feit voor de gehele wereldbevolking, waarvan de blanken slechts één derde of één vierde deel uitmaken. Terecht kan prof. Serton Zuid-Afrika dus beschouwen als een proetveld voor rassensproblemen, een vóórtafschaduw van wat de wereld als geheel te wachten staat.

Latijns Amerika heeft „het ideaal van raszuiverheid“ opgegeven. Elders probeert men een multiraciale samenwerking en harmonische coöperatie der verschillende rassen tot stand te brengen. In de Z.A.-Unie wil de meerderheid der blanken geen rasvermenging en „gescheiden sociale ontwikkeling van de verschillende rasgroepen“. Deze termen zijn echter m.i. een te fraaie aanduiding voor het ontnemen van bepaalde rechten aan de Afrikaners en het omhoog houden van hun ontwikkeling.

Prof. Serton toetst de in de Unie aan de gang zijnde processen in de bevolkingsverhoudingen aan de binnen zijn blanke groep gel-

dende normen, maar stelt die niet absoluut, zoals de mystieke conceptie der nationalistischen doet. Hij waarschuwt ervoor alléén achterom te zien. „Wie dat doet, heeft de ontwikkelingslijn klaar voor zich liggen: hij wil immers oude verhoudingen herstellen en voor alle tijden vastleggen. Wie daarentegen nieuwe betrekkingen tussen de rassen zoekt op te bouwen, weet niet wat de toekomst brengen zal..... Daarmee stelt hij zich bloot aan de beschuldiging, dat hij „geen beleid heeft“, omdat hij niet zelfverzekerd durft beweren, hoe Z.A. er over honderd jaar zal uitzien. Zijn antwoord is, dat de anderen dat evenmin weten; dat hun plannen om de blanke suprematie voor alle tijden te bevestigen, op een illusie berusten, aangezien geen menselijke instelling altijd-durend is.“

De schrijver is van mening, dat voor het geven van leiding aan de niet-blanke bevolking waaraan de meerderheid zo dringend behoefte heeft, „een volstrekte politieke overheersing door de blanke (een vereiste, maar veeleer een beletsel is.“

Belangrijk is ook voor ons, dat prof. Serton vaststelt, dat de buitenlandse opinie thans mede behoort „ten goede of ten kwade, tot de krachten, die het Z.A. rassenvraagstuk beïnvloeden“. Moge deze opinie medewerken om het doel dat hij stelt te bereiken: „Tussen de aanspraken der rassen zal op aarde tenslotte een evenwicht, een compromis, gevonden dienen te worden.“

J. B. MEIJER

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr. W. J. Jong en H. Kuysten. Administratieadres: Chr. Bennekerslaan 22 D, Rotterdam (O.). Abonnementenprijs f 3,— per jaar.

DE LIBERTIJN

maandblad voor jongeren
uitgave: humanistische
jongeren gemeenschap

abonn.: f 1.50 per jaar

Redactie-secretariaat: Willaertstr
12 III, Amsterdam Zuid I.

Betalingen: Giro 13500 t.n.v. Gem.
Girokantoor Amsterdam t.g.v. rek.
L 2888 De Libertijn.

ERASMUS

Spel van het Humanisme

door

Prof. Dr. Garnt Stuijveling
154 pag. Prijs geb. f 7,90.

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van
het Humanistisch Verbond, Bleyenburg-
straat 1, Utrecht, Postgiro 304960.

De kerkelijken zorgen voor hun wezen
door het instandhouden van weeshuizen
etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun
wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel
„Opvoeding zonder geloofsdogma“

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap
bij de Secretaris W. DE HAAS,
Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W.

Gevraagd voor spoedig in Hum. huisarts-
gezin in stad in Oosten des lands een

NET MEISJE of JUFF.

lief met kinderen en kunnende koken, ter
assist. van de huisvr.
Brieven met uitv. inlicht. ond. nr. Dec. 4
v. d. blad.

ZOEKT U 'n speciaal BOEK?
WILT U overvullige boeken VERKOPEN?
't BOEKENFORUM helpt U GRATIS.
Honderden aanvragen en aanbiedingen.
Inl. Postbus 1076, Den Haag.

Ambtenaar z. i. h. Oost. d. lands

VRIEND(IN)

± 45 j., v. d. weekends.
Brieven no. Dec. 5 bur. v. d. blad.

BIJEENKOMST HUM. WERKGEM.

P. v. d. A.

op 26 Dec. in de Irene-Margrietzaal van
het Groothandelsgebouw te Rotterdam.
Aanvang 10.30 u. — Medewerkenden:
Mr. Dr. J. in 't Veld, Jac. v. Elsäcker,
Anneke v. Dorp (piano), Ger Peterse
(viool).

Jongeman, 34 j., z. serieuze opr. gez. pract.
LEVENSPARTNER,
met begrip en liefde. Graag levensteken
onder no. Dec. 6.

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding
geeft recht op toepassing van lage crematie-tarieven. Gezins-
contributie f 3.— per jaar. De Vereniging bemiddelt voor ge-
zinsverzekering op speciale voorwaarden.

Alle gewenste inlichtingen: Hoofdkantoor
Riouwstr. 186, Tel. 554797, 'S-GRAVENHAGE.

ONTMOETING TUSSEN OOST EN WEST

door

KWEE SWAN LIAT

Uitgave N. Kluwer met medewerking van het Humanistisch Verbond.

178 pagina's - gebonden f 6,50 - ingenaaid f 4,90.

Bestellingen bij het Centraal Bureau Humanistisch Verbond,
Bleyenburgstr. 1, Utrecht, Postgiro 304960.